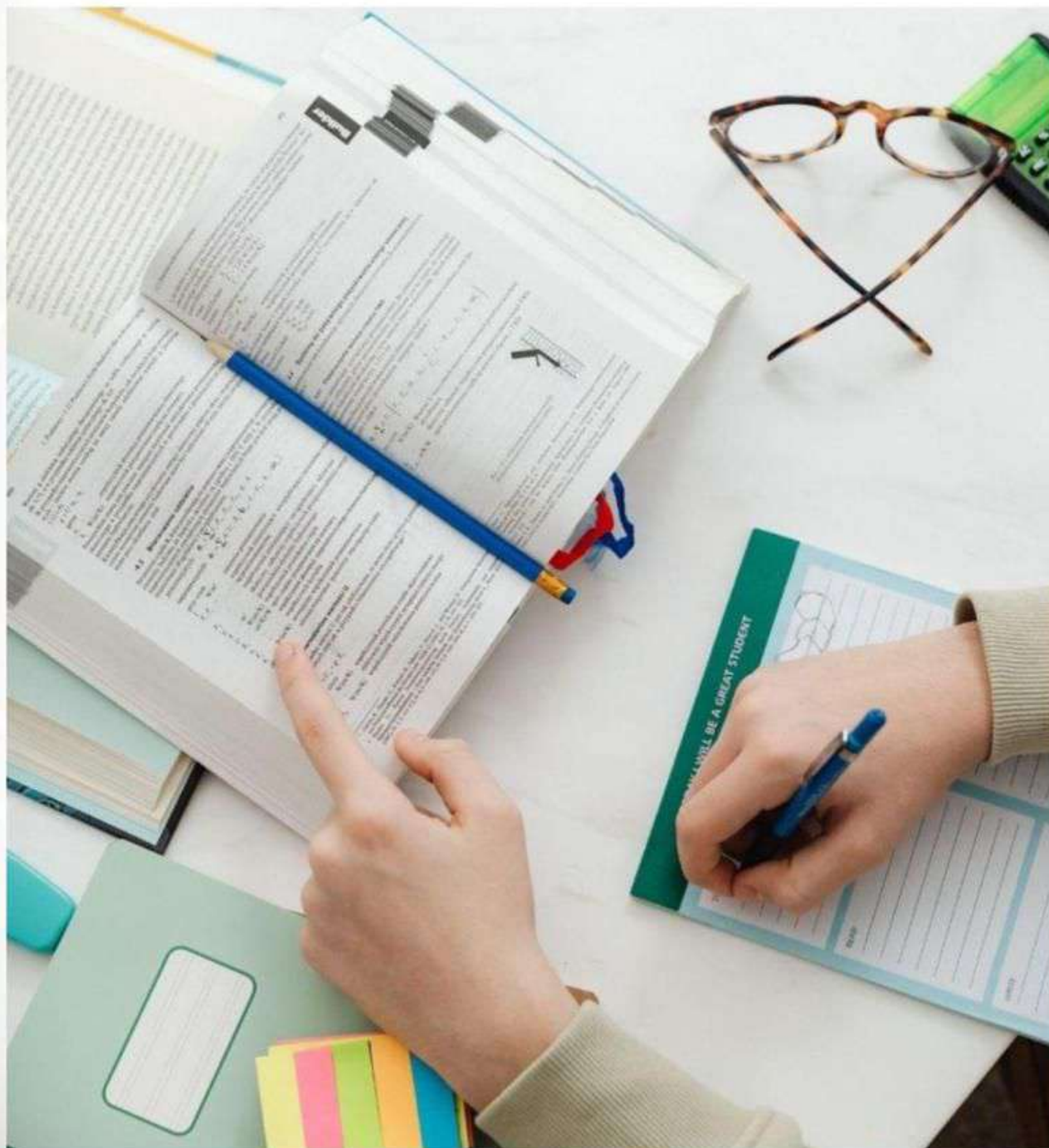

BILIM AINASY

ҚАРАША - НОЯБРЬ 2025

БІРТҰТАС ТӘРБИЕ:
АДАЛ АЗАМАТ,
КӘСІБИ МАМАН

BILIMAINASY.KZ

Мұсабек Жұлыз Махамбетқызы
Ақтөбе облысы «Мир» мектепке дейінгі ұйымның
тәрбиешісі

Балабақшадағы оқу-тәрбие үдерісінде ұлттық құндылықтарды қалыптастыру

Қазақ халқының мәңгілік мұраты – ұлттың рухани тамырын үзбей, келер ұрпаққа жеткізу. Уақыт көші жылжыған сайын қоғам өзгеріп, технология дамып, өмір сүру дағдысы түрленуде. Алайда сол өзгерістердің ортасында **ұлттық құндылықтарды сақтап, жаңаша қалыптастыру** – бүгінгі заманның ең өзекті мәселелерінің бірі.

Бала тәрбиесі – ұлт болашағының айнасы. Сондықтан қазіргі заманда тәрбие беру үдерісі ұлттық мазмұнмен, рухани байлықпен ұштасуы тиіс. Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың **«Халықтың тарихын, тілін, мәдениетін білмейінше, оны құрметтеу мүмкін емес»** деген сөзі осы ұстанымның өзегін айқындайды. Ұлттық құндылық – ұлттың жаны, рухани коды. Ол халықтың тілі, діні, дәстүрі, мәдениеті, өнері мен дүниетанымынан көрініс табады. Ұлттық құндылықтарды қалыптастыру – жай ғана дәстүрді сақтау емес, ол **рухани иммунитетті** күшейту, **адамгершілік пен елжандылықтың негізін** қалау. Бүгінгі жаһандану дәуірінде шетел мәдениетінің ықпалы күшейіп, жастардың ұлттық болмысынан алыстай бастауы қоғамды ойландырады. Міне, сондықтан тәрбиеші мен ұстаздар қауымы баланың бойына **қазақы мінез, ұлттық сана, дәстүрге құрмет** дәнін себуі қажет. Халық даналығында: *«Өзге елде сұлтан болғанша, өз еліңде ұлтан бол»* деген сөз бар. Бұл нақыл – ұлттық рухтың мәңгілік ұраны. Бүгінгі күні ұлттық құндылықтарды сақтаудың жолы тек дәстүрлі әдістермен шектелмейді. Тәрбие мен білім беру саласында инновациялық тәсілдерді ұлттық мазмұнмен ұштастыру – басты бағыт. Қазіргі баланың өмірі цифрлық кеңістікте өтеді. Сондықтан ұлттық мазмұнды цифрлық форматта жеткізу тиімді. Мысалы:

- Қазақ ертегілерін мультфильм, анимациялық бейне түрінде ұсыну;
- Ұлттық ойындарды виртуалды платформаларда бейімдеу;
- Интерактивті сабақтарда ұлттық кейіпкерлерді (Алдар көсе, Тазша бала, Қобыланды батыр) қолдану.

Бұл тәсілдер арқылы ұлттық құндылықтар заманауи баланың қызығушылығына сай ұсынылады, әрі дәстүр мен технология үйлесім табады. Бала өзін ұлттық мәдениеттің ортасында сезінуі тиіс. Ол үшін:

- Балабақша бөлмелерін ұлттық нақыштағы бұйымдармен безендіру (ою-өрнек, киіз үй макеті, ұлттық аспаптар);
- Сабақтарда халық ауыз әдебиеті үлгілерін кеңінен пайдалану;
- «Салт-дәстүр апталығы», «Ұлттық киім күні», «Дәстүр мен өнер» сияқты мерекелік шараларды тұрақты өткізу.

Мұндай орта баланың сезімін оятып, ұлттық мақтаныш пен рухани байланысын күшейтеді. **«Ұяда не көрсен, ұшқанда соны ілерсің»** деген мақал – ұлттық тәрбиенің алтын қағидасы.

Отбасы – ұлттық құндылықтың алғашқы мектебі.

Балабақша мен ата-ана тығыз байланыста болып, баланың бойындағы дәстүр мен әдет-ғұрыпқа қызығушылықты бірге дамытуы қажет.

Тәрбиеші ата-аналармен бірлесіп, ұлттық тағам дайындау, қолөнер, ертегі сағаты сияқты ортақ шаралар ұйымдастырса, бала ұлттық мәдениетті табиғи түрде қабылдайды.

Қазақ халқының дәстүрлі өнері – терме, күй, айтыс, жыр – ұрпақ тәрбиесінің қайнар көзі.

Мектепке дейінгі жастағы балаға бұл өнерді қарапайым формада таныстырып, оның эстетикалық талғамын қалыптастыру маңызды.

Музыка сабағында домбыра үнімен танысу, бейнелеу сабағында ою-өрнек бейнелеу, би сабағында ұлттық қимылдарды үйрену – ұлттық тәрбиенің заманауи көрінісі.

Ұлттық құндылықты қалыптастыру ең алдымен тәрбиешінің өз бойынан басталады. Тәрбиеші – бала үшін үлгі, рухани бағдар. Оның киім киісі, сөйлеу мәдениеті, балаға деген ізгілігі мен мейірімі ұлттық тәрбиенің көрінісі болуы шарт. **«Жақсы ұстаз – жан нұры»** десек, тәрбиеші баланың бойына өз жүрегінің жылуын, елге деген сүйіспеншілігін сіңіре білуі керек.

Қазіргі заманда ұлттық құндылықтарды қалыптастыру – тек мәдени міндет емес, **ұлттық қауіпсіздік пен рухани тұрақтылықтың кепілі**. Бала бойында ұлттық сана мен рух қалыптасса, елдің ертеңі де берік болады. Тәрбиешінің әр сабағы, әр іс-әрекеті ұлт болмысына қызмет етсе – сол нағыз нәтижелі тәрбие.

«Өз ұлтын сүймеген адам – нағыз азамат бола алмайды» деген Бауыржан Момышұлының сөзі бүгін де өзекті. Сондықтан ұлттық құндылықты сақтау – өткеннің естелігі емес, болашақтың жарқын кепілі. Бүгінгі тәрбиеші – ертеңгі ұлттың рухани архитекторына айналуы тиіс.

Қазақ халқының ұлт ретінде мәңгі жасарып, ұрпақ сабақтастығын үзбей сақтап қалуы – оның **рухани байлығы мен ұлттық құндылықтарының** беріктігінде. Ел болашағы – бүгінгі тәрбиеленіп жатқан **балдырғандардың жүрегінде** ұлттың іргетасы қалай қаланатынына тікелей байланысты. Сондықтан да балабақшадағы оқу-тәрбие үдерісінде ұлттық құндылықтарды бойға сіңіру – тәрбиешінің басты мақсаты, абыройлы борышы. **«Ұлт тәрбиесі – ұлт болашағының кепілі»** дейді халық даналығы. Ұрпақ тәрбиесі – күрделі де қасиетті іс.

Бала бақша табалдырығын аттаған сәттен бастап оның бойына имандылық, инабаттылық, бауырмалдық, отансүйгіштік сияқты қасиеттерді дарыту – ұлттық тәрбиенің өзегі.

Бала санасына **«Отан – отбасынан басталады»**, **«Туған жерге туынды тік»** деген ұғымдарды ерте сіңірген жөн. Себебі бала бойында **қазақы мінез, ұлттық сана, елжандылық** қасиет кішкентай кезінен қалыптасады. Тәрбиешінің әрбір іс-әрекеті, сөзі мен қимылы баланың жүрегінде із қалдырады. Сондықтан педагог өзі де ұлттық құндылықты бойына сіңірген, дәстүр мен тарихты терең сезінген тұлға болуы тиіс. Мұндай педагогтың әр сабағы мен ойын әрекетінде **ана тіліне сүйіспеншілік, ұлттық ойындарға қызығушылық, салт-дәстүрге құрмет** байқалуы шарт. Балабақшадағы оқу іс-әрекеттері – баланың дүниетанымын қалыптастырудағы ең алғашқы баспалдақ. Ұлттық құндылықтарды оқыту мен тәрбиелеу үдерісіне енгізу үшін келесі бағыттар тиімді:

1. **Ұлттық ойындар** арқылы тәрбие: «Ақсерек-көксерек», «Асық ойнау», «Арқан тарту» сынды ойындар балалардың бірлік, шапшаңдық, достық сезімін дамытады.

2. **Халық ауыз әдебиетін** пайдалану: ертегілер, жаңылтпаштар, жұмбақтар арқылы баланың тіл байлығы мен ойлау қабілеті артады.

3. **Салт-дәстүрлермен таныстыру**: «Тұсаукесер», «Бесікке салу», «Ат қою», «Наурыз мейрамы» секілді рәсімдер арқылы бала ұлттық болмыстың мәнін ұғынады.

4. **Музыка мен би** сабағында ұлттық аспаптар мен халық әндерін қолдану – баланың эстетикалық талғамын тәрбиелейді.

5. **Көркем еңбек пен бейнелеу** сабақтарында ою-өрнек, киіз үй, ұлттық киім үлгілерін салдыру арқылы ұлттық танымды арттыру.

Тәрбиеші – баланың алғашқы ұстазы, рухани жетекшісі. **«Ұстаздан шәкірт озар, шәкірттен ел озар»** деген нақыл тәрбиешінің қоғамдағы орнын айқындайды. Ол тек білім беруші ғана емес, **ұлттық рухты таратушы, мәдени мұраның жалғастырушысы.**

Балабақшада өткізілетін әрбір іс-шара ұлттық мазмұнға бай, баланың жас ерекшелігіне сай, тәрбиелік мәні зор болуы қажет. Мысалы, «Ана тілім – асыл мұрам», «Менің елім – Қазақстан», «Салт-дәстүрім – сарқылмас қазынам» сияқты тақырыптарда ашық сабақтар, ертеңгіліктер, ұлттық киім күндері ұйымдастырылса, балалардың рухани дүниесі байып, өз ұлтына деген мақтаныш сезімі оянады. Ұлт болашағы – ұрпақ тәрбиесінде. Бүгінгі балабақша тәрбиеленушілері – ертеңгі ел тұтқасы, рухани кемел азаматтар. Сондықтан тәрбиеші әр баланың жүрегіне **қазақы рухтың дәнін** себуі тиіс. **«Бесіктен белі шықпай тұрып алған тәрбие – өмірлік азық»** дейді халқымыз. Сол азықтың дәмі мен нәрі – **ұлттық құндылық.** Балабақша қабырғасынан ұлттық тәрбиемен сусындаған бала – елін, жерін сүйетін, мәдениетін құрметтейтін, адамгершілігі мол тұлға болып қалыптасады. Демек, **ұлттық құндылықтарды дәріптеу – тәрбиешінің ең биік миссиясы, ұлттың ең қасиетті парызы.**

БІЛІМ АЙНАСЫ

СЕРТИФИКАТ

Мұсабек Жұлдыз Махамбетқызына

**Республикалық ғылыми-танымдық "БІЛІМ АЙНАСЫ"
журналында материалын жариялап іс-тәжірибесімен
бөліскені үшін берілді**

@BILIMAINASY

"Білім айнасы" редакциясының

Бас редакторы

Қ.Қатшабаев

**Астана қ. 2025 жыл
Тіркелді № 23653**